

POČÚVAJ VIETOR

Viera Švenková

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

Viera Švenková

POČÚVAJ VIETOR

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

Copyright © Viera Švenková 2013

Cover Design © Anna Chovanová 2013

© Vydavateľstvo

Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava

<http://www.vsss.sk>, e-mail: vsss@stonline.sk

Kniha vznikla vďaka štipendiu Literárneho fondu SR
a vychádza s podporou Ministerstva kultúry SR.

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV
spol. s r. o.

Viera Švenková: Počúvaj vietor
Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická
Obálka a grafická úprava Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač PM Turany
Vydanie prvé
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-698-4

I. ČASŤ

*Si blázon či čo,
že plačeš s lístím vo vetre.*

Srečko Kosovel

1

DEDINA

Vystúpila z autobusu a poobzerala sa navôkol – nikde nikoho. Až po chvíli zbadala pod prístreškom krčmy pivárov. Tí nepohnú zadkom, ani keby zlatom platila. Vyhodila si ťažký vak na plecía a stúpala do kopca.

Vzdialenosti, ktoré jej v detstve pripadali obrovské, sa v dospelosti skracujú. Les je na dosah a rovno pod ním tetkina chalupa. Vak je však čoraz ťažší. Načo vláčim toľko krámov, kopu handár ako obletovaná filmová hviezda.

Tetku nečakaná návšteva nezaskočí. Všetko predvída.

– Snívalo sa mi, že prídeš, moja. Aký vietor ťa doviaľ?

– Veď som telefonovala Helenke, – vysvetľuje Hana, ale tetka len mykne plecom: – Či sa tá ukáže? Nikdy nemá čas!

Na peci vrie voda na čaj, na stole sú kúpne buchty.

– Pre koho budem piecť? Pre seba? – vysvetľuje tetka. – Kúpila som ich zopár pre hosťa, daj si k čajíku! V chladivej drevenici zaznie slovo čajík a Hana vie, že je v bezpečí, a hoci už nie je dieťa, nemôže si zaboriť tvár do staromaterinských sukní, schovať sa pred svetom, predsa sa jej uľaví. V tomto dome a v tejto doline vždy účinkovali akési čary, pôsobiť to aj na ňu, akoby sa jej podarilo čosi dobiedzavé odohnať, utlmiť vlastný nepokoj.

V noci slastne vdychuje teplo nadýchaných perín, zrána sa kochá rosou v záhrade, tichom lesa, vôňou suchých bylín v drevenici.

Budem sa túľať, kým si nohy nezoderiem, zaumieni si.

– Musíš prísť k sebe, – poučuje ju tetka, keď jej núka jedlo. Netuší, akú pravdu vyslovila, ako ďaleko má Hana v tejto chvíli od seba samej, ako sa v posledných rokoch sama sebe vzdialila, keď chcela určovať vlastný život, znásilniť osud. Musela dostať

po nose, aby pochopila, že od života nemožno brať viac, ako sám dáva, že každé nadrapovanie sa skončí zle.

– Si bledá a chudá, – tvrdí tetka, aj v deväťdesiatke červenolica, pokojná, vyrovnaná, nič ju nevyvedie z miery.

Musím sa to od nej učiť, vraví si Hana. Niektorí chodia hľadať pokoj duše do himalájskych kláštorov, mne postačí rodná dedina. Dom pod lesom vonia prastarým drevom ako kedysi. Šťastie, že vďaka tetkinej tvrdohlavosti ešte stojí.

Niekoľko dní strávi v robote okolo domu, aby sa tetke zavďačila za pohostinstvo. Spoločnými silami bielia steny, natierajú plot, okopávajú zemiaky na záhumienku. Tetka pracuje ako motor, do každej činnosti sa púšťa plná síl, kým Hana v duchu vzdychá, bolí ma chrbát, mám ťažké nohy, omdlievam od únavy.

Iba v duchu. V tomto dome sa nepatrí nariekať.

Zato v lese, na čoraz dlhších prechádzkach, sa nahlas rozpráva sama so sebou, kade to blúdiš, čo vlastne hľadáš? Každý peň si mylí s ľudskou postavou, s úzkosťou strieha, či za krovím nečíha nebezpečenstvo. Našťastie má so sebou psa. Tetka je zvyknutá chodiť po horách sama, no Hanu varuje: – Hory sú zákerné! Treba dávať pozor!

Aj pes sa volá Pozor.

– Pozor, Pozor!

Zviera dobehne, vďačné za pozornosť, za pohladkanie po chlpatom chrbte, vyskakuje v márnom úsilí vyrovnať sa človeku, čosi mu povedať aj inak ako rečou tela.

– Pozor, Pozor!

To nie je ozvena. Zreteľne počuť mužský hlas.

Dolu strmým brehom zbehne na cestu bradatý chlap. Tak prepadávali pocestných hôrni chlapci. Hana chce zadržať psa, ale ten naradovane beží mužovi v ústrety. Zopakuje sa uvítací rituál, Pozor vyskakuje, takmer olizuje bradáčovu tvár, muž ho škrabká za ušami.

Stretli sa starí známi, netreba sa báť.

– Aj my sa poznáme, – neisto sa usmeje Hana.

– Akoby nie! Počul som, že si prišla, čakám, kedy sa ukážeš v dedine. Spyšnela si, na rodinu zabudla, do krčmy nechodíš...

– vyčíta jej Daniel.

Hana sa nebráni, nemá chuť čokoľvek vysvetľovať. Ako by to vôbec vysvetlila? Prišla som na dovolenku? Priznať pravdu? Stratila som zamestnanie, ale aj dôveru k ľuďom, mám všetkého plné zuby, chcem byť sama!

– My sme rodina? – zaujíma sa Hana.

– No – taká vzdialená, z piateho kolena. V tejto dedine je každý s každým rodina.

Znova ju objal okolo pliec, tak bezprostredne, že nestihla uhnúť. Zaregistrovala pevnosť mužských svalov, zasiahlo ju to, zasa reagujem na mužský dotyk, sprosté hormóny ešte vždy vládnu telu, bez ohľadu na duševnú ubytosť.

Zmenila smer a zrýchlila krok, chvatne sa vracala domov.

Z lesa vyšli na druhom konci dediny, pri krčme.

– Podme na pivo, – navrhol. – Človek vysmädne.

Čakala, že prezradí niečo o sebe, ale Daniel mal plnú hlavu iných starostí. Les nad jazerom chce kúpiť nejaký cudzinec! A hlúpi dedinčania sú ochotní lacno predať! Trasú sa za peniazmi! V kostole si aj nepriatelia podávajú ruky, no za kostolnou ohradou sused susedovi hrozí päšťou, ty zlodej zlodejský, odorál si mi brázdu, dám ťa na súd! Chcelo to dve pívá, po chvíli azda aj tretie, no na Hanino prekvapenie sa v ňom prebudil džentlmen a včas sa zdvihol, dámu sa patrí odprevadiť.

Tetka bola, pravdaže, zvedavá.

– Kto ťa to odprevádzal, moja?

Dobre vedela, kto to bol, jej bystrému zraku nič neunikne, ani nečakala na odpoveď, a už spriadala plány, taký dobrý chlapec, a dosiaľ starý mládenec, ja neviem, čo to bude s týmto svetom, nikto sa nechce ženiť, ani ty sa nechceš vydať, ani Helenka na vydaj nepomyslí, ak to takto pôjde ďalej, ľudstvo vyhynie...

Mať tak tetkine starosti. Napokon, každý máme svoje, ja sa

rozhodne musím dať psychicky dokopy, nemôžem ísť za nejakým zamestnávateľom a presviedčať ho o svojich kvalitách, keď o nich sama pochybujem, keď zo mňa kričí neistota a ledva stojím na nohách. Daniel však stojí za hriech. Mala som sa s ním dohodnúť na ľahšej horskej túre, zaviesť na to reč, na všetko prídem neskoro.

Na druhý deň plela záhradku, keď sa pristavil pri plote, ani nežišiel z bicykla:

– V nedeľu by sme si mohli urobiť výlet. Hora volá!

Prikývla.

– O siedmej ráno? Prídem po teba!

Chcela namietajú, že pre ňu je to priskoro, ale znova len nemo prikývla.

Chvíľu si pretierala zrak, či sa jej to neprividelo.

Vždy v podvečer vybehla na niektorý z blízkych kopcov, nemohla sa nasýtiť pohľadov z výšok, videlo sa jej, že tým získava nadhľad aj nad vlastným životom, že tu, stratená v zeleni, môže pouvažovať nad položením, v ktorom sa ocitla – alebo do ktorého skôr padla, áno, pouvažovať nad vlastným pádom, akoby prvotný pád prarodičov v raji musel každý aspoň raz zažiť na vlastnej koži.

Výhľad však clonila hmla a v hlave sa rojili nebezpečné myšlienky. Dnes nemám dobrý deň, zdvihla sa z navlhnutého pňa, tetkine choré kosti správne predpovedali dážď.

Kým zbehla do dediny, už rosilo.

Za stolom sedela útla dievčina. Tetka jej radila, aké byliny pomáhajú liečiť rany, zacelia chorú kožu.

– Treba ich miešať v správnych dávkach, – vysvetľovala tetka a po štipkách pridávala do misky byliny. Izba voňala ako lúka po kosení.

Hana predpokladala, že dievčina má problémy s akné, v tmavej chyži jej nevidela do tváre.

– Ako sa vám odvdáčim? – robila si starosti mladá žena.

– Len choď, kým sa nespustí leja, – odháňala ju tetka. – Má choré dieťa, – vysvetľovala Hane, keď za návštevníčkou zavrela dvere.

– Taká mladá má dieťa? – čudovala sa Hana. – Vyzerá ako dievčatko.

– Veľmi sa trápi, – šomrala tetka. – Od narodenia má smolu. Ktohovie, či ju neuriekli. Veru, inšie to nebude, iba úrek. Prečo by človek ublížil cudziemu dieťaťu? Zdravému, krásnemu chlapčekomu! Neduživé deti, to bolo inšie. Voľakedy ak babica zbadala, že s dieťaťom nie je všetko v poriadku, vystavili ho mrazu, odišlo na zápal pľúc. V dedine nebolo nedochôdčat, okrem Cilky, ale tá, čo je aj slabá na hlavu, sa vydala a má kopu súcich detí.

– Vystavili novorodenca napospas mrazu?! Aké kruté, – žasne Hana. Nikdy nepochopí tajomstvá dediny, ukrýva ich hustá hmla, pripomenula si obraz zachytený na podvečernej prechádzke.

– Veru kruté, – šomre tetka. – Život je neraz neľútostný, samé súženie.

Hana mlčala. Zaskočilo ju, že krutosť sveta neobíde ani romantickú dedinku v údolí pánu bohu za chrbtom.

Schováva hlavu pod perinu, aby nepočula zavýjanie vetra, tlkot dažďa na streche a za drevenou stenou.

Zvoní mobil. – Nezobudil som ňu? – zaujíma sa Daniel. Ach, áno, je nedeľa. Dohoda platí.

Hana sklamane zisťuje, že na výlet sa ide v skupine, pod lesom čakajú traja muži a mladá žena s chorým dieťaťom.

– Ideme vysoko, máš dobrú obuv? – kontroluje Hanu Daniel.

– Pozor, Pozorko! – objíma psa chlapec.

Vrstva ihličia, ktoré vietor zmietol na cestu v úvoze, tlmí krok, tu a tam zaprašť haluz, ozve sa vták, prerušovaný zvuk pripomína poplašnú sirénu.

Ja naivka, predstavovala som si romantický výlet so sympatickým chlapom, milovanie pod kríčkom, ako inak!

Stúpanie je strmé, ženy mlčia, iba chlapi tu a tam zažartujú. Malého nosia na pleciach, raz jeden, raz druhý. Možno je to dieťa dediny, usúdi Hana. Kedysi tu vládol taký zvyk, dievky spávali pri otvorenom obluku, aby milý našiel cestu do komôrky. Možno milých bolo viac, možno nikto z týchto štyroch nevie, či dieťa nie je jeho.

Po dlhom výstupe jej hučí v hlave.

Hory nesklamú: pod bralom sa krčí chata, terasa je pustá, ale majú tu pivo. Hana sa až po prvých dúškoch rozhladne navôkol, obdivuje výhľad. Chrbty vrchov sú na dosah a v temrave na dne kotliny sa zrkadlí pleso.

Chlapi rozložili na stole mapu a vzrušene debatujú. Dedinčania nemajú z čoho žiť, tieto lesy sú na predaj! To nesmieme dovoliť! Ľudia sú už takí ohlúpnutí, že idú sami proti sebe. A mocní tohto sveta sú čoraz mocnejší, využijú hlúposť slabšieho. Treba sa brániť! Spomeňte si na dávne časy, kedysi tu bola dedina, kráľ ju chcel dať za odmenu do držby blízkeho kráľovskému mestu, ale dedinčania sa postavili na odpor: Nikdy sme neboli ničím poddaní a ani nikdy nebudeme! Bojovali do posledného chlapa, o život prišli aj ženy a deti. Čas odviaľ stopy spáleniska z povrchu zeme a odveje ich aj z pamäti potomkov.

Hana sa rozpamätáva, pravdaže, kedysi čítala román na tú tému, napísal ho dedinský učiteľ, vzdialený príbuzný, človek z rodiny. Neraz počula báj o zemetrasení, ktoré pochovalo víťazov. Bralami obkolesená dolina sa aj tak volá: Zapriepadlá. Na dne leží záhadné, legendami opradené jazero.

Tú knihu má kdesi v knižnici, musí ju pohľadať.

Chvíľu sa venuje Zuninmu chlapčekomu, dojímajú ju jeho múdre očka, nestíha odpovedať na otázky. Zabudla som, ako sa volá ten vtáčik, čo tak pekne šveholí, spýtame sa uja Daniela.

Sústredené mužské hlasy. Milá, trochu vyplašená žena. Na otázky odpovedá skúpo. Prežila veľké trápenie, bola vydatá, po

rozvođe musela dlho bojovať o dieťa. Všetci navôkol ju podporovali. Ľudia sú tu dobrí. Chlapec je chorý, má za sebou mnohé operácie, ale už je lepšie.

– Čo by som si sama počala? – pýta sa mladá matka.

Veď hej. A čo si ja počnem, kladie si otázku Hana. Zavesím sa nejakému chlapovi na krk? Teraz to nechajme. Nie je na to vhodný čas.

Sústredí sa na zázračný výhľad. Pokoj a ticho. Kotlina pripomína temné prepadisko. Nablízku tlmené mužské hlasy, v úbočí vzdialený vták. Kedy v živote sa taká chvíľa zopakuje?

Bláznivý deň, vravela si, keď konečne sedela vo vlaku. Otravovalo ju chodiť po úradoch a žiadať pečiatku – potvrdenie, že prácu hľadala aj tam, kde ju pre ňu nemajú. Otravovalo ju vybavovať formality na úrade práce a nestratiť dôstojnosť. Otravovalo ju sedieť v kaviarni s Renátou a počúvať hlúpe reči. Ty sa nemáš na čo sťažovať, Hana! Si mladá, zdravá, čo ti chýba? Iba poriadny chlap. Ak nikoho nemáš, je to tvoja chyba. Podľa mňa si dostala každého, koho si chcela!

Vlak je takmer prázdny. V chodbičke sa mihne zopár mužov ochotných prekonať každú prekážku na ceste za pivom alebo niečím tvrším v jedálnom vozni. Zvedavo nazrú do prázdneho kupé, skontrolujú, či osamelá cestujúca stojí za hriech, a pokračujú v ceste za vznešenejším cieľom.

Možno som dostala každého, koho som chcela. Nebolo to mojou zásluhou, muži sú zväčša takí, berú bez výberu všetko, čo sa samo núka. Firma, kde Hana pracovala, sa napokon zmenila na rodinný podnik, každý sa tam po časovom odstupe zblížil s každým. Ani Hanin románik so šéfom netrval dlho. Nie dosť dlho na to, aby pri hľadaní úsporných opatrení nezrušili jej pozíciu. Je mi to ľúto, opakoval šéf, je mi to veľmi ľúto!

Škoda plakať nad rozliatym mliekom.

Vytiahla z kabely knihu, ktorú po dlhom hľadaní objavila